

Merenkululaitoksen sisäisiä julkaisuja 1/2009

Ohje ympäristövaikutusten arviointimenettelystä väylätöissä

Merenkululaitos

Helsinki 2009
ISSN 1456-9442

Ohje ympäristövaikutusten arviointimenettelystä väylätöissä

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	2
2	YVA -MENETTELY	2
2.1	YVA -menettelyn tarkoitus.....	2
2.2	YVA -menettelyn soveltamisala	3
2.3	YVA -menettelyn kulku	3
2.4	YVA -menettelyn yhdistäminen vesilain mukaiseen menettelyyn	4
3	YVA -LAIN SOVELTAMINEN VÄYLÄHANKKEISSA	5
3.1	Suomen väylätilanne	5
3.2	YVA -lain soveltamisen yleisperiaatteet	5
3.3	YVA:n ajankohta	5
3.4	Uudet väylät ja kanavat	6
3.5	Vanhat väylät ja kanavat	6
3.6	YVA-menettelyn soveltaminen MKL:n hankkeisiin.....	8
3.6.1.	Hankkeet, joiden YVA-menettelyn tarve on ratkaistu	8
3.6.2.	Uudet hankkeet	9
3.7	Väyläohjelman laatiminen	9
4	YVA -MENETTELYN ASIAKIRJOJEN SISÄLTÖ JA MÄÄRÄAJAT	10
4.1	Arviointiohjelma	10
4.2	Arviointiselostus	10
4.3	Määräajat	11
4.4	Valitusoikeus.....	11
5	OSALLISTUMIEN MUIDEN TAHOJEN YVA-MENETTELYIHIN	11
6	SOVA-LAKI.....	12

Liite 1 YVA -menettelyn kulku

Liite 2 YVA -menettelyn yhdistäminen vesilain mukaiseen menettelyyn

Liite 3 SOVA-menettelyn kulku

Liite 4 Väylähankkeen kokonaiskuvaus

10715

Ohje ympäristövaikutusten arviointimenettelystä väylätöissä

1 JOHDANTO

Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (YVA -laki) tuli voimaan 1.9.1994, ja siihen tehtiin merkittäviä muutoksia 1.4.1999 sekä 8.6.2006. Lain tarkoituksena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja yhtenäistä huomioon ottamista hankkeiden suunnittelussa ja päätöksenteossa. YVA -lain kanssa samanaikaisesti voimaan tulleella asetuksella ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (YVA -asetus) säädellään, millaisia hankkeita uusi laki koskee. Ajan tasalla olevat säädökset löytyvät Internet-osoitteesta: www.finlex.fi.

YVA -asetuksessa on mainittu YVA -menettelyä sovellettavan mm. tiettyjen voimalaitosten ja teollisuuslaitosten sekä moottoriteiden ja kaukoliikenteen ratojen suunnittelussa. Yhtenä soveltamiskohteena mainitaan myös **pääosin kauppamerenkulun käyttöön rakennettavat meriväylät, satamat, lastaus- tai purkulaiturit yli 1350 tonnin aluksille sekä yli 1350 tonnin aluksille rakennettavat kanavat, alusliikenteen sisävesiväylät tai satamat.**

Tämän lisäksi YVA -lain 24 ja 25 §:ien mukaan ympäristövaikutukset on selvittettävä ja arvioitava riittävässä määrin viranomaisen valmistellessa sellaisia suunnitelmia ja ohjelmia, joiden toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Meri- ja sisävesiväylien kehittämisohjelma on YVA -lain mukainen ohjelma. YVA -laki koskettaa siten selkeästi Merenkululaitoksen toimintaa.

Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista, ns. SOVA-laki (200/2005) tuli voimaan 1.6.2005. Sen perusteella lakiin, asetukseen tai valtioneuvoston päätökseen perustuva suunnitelma tai ohjelma, joka luo puitteet hankkeiden lupa- tai hyväksymispäätöksille, on arvioitava määrämuotoisen menettelyn avulla. Tätä lakia sovelletaan mm. kaavoituksessa sekä maankäyttö- ja rakennuslain tarkoittamien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja alueiden kehittämislain tarkoittamien maakuntaohjelmien laatimisessa. Lakia ei sovelleta meri- ja sisävesiväylien kehittämisohjelman laadinnassa, vaan ohjelman vaikutukset arvioidaan YVA-lain 25 §:n mukaisesti. SOVA-laki kuitenkin velvoittaa tarvittaessa selvittämään ja arvioimaan ohjelman ympäristövaikutukset riittävässä määrin valmistelun kuluessa. Laki ei koske rahoitus suunnitelmia (esim. TTS). YVA-lain 25 §:n soveltamisesta muiden kuin SOVA-lain mukaisien ohjelmien ja suunnitelmien arviointiin on laadittu ympäristöministeriön ohje.

Tämä ohje on päivitys vuonna 1995 laaditusta Merenkululaitoksen yleisohjeesta "YVA-laki väylätöissä".

2 YVA -MENETTELY

2.1 YVA -menettelyn tarkoitus

YVA -menettelyn tarkoituksena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja yhtenäistä huomioon ottamista suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä samalla lisätä kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia (YVA -laki 1 §).

Periaatteena on, että suunnittelun yhteydessä tarkastellaan erilaisia toteutusvaihtoehtoja ja niiden ympäristövaikutuksia siten, että myös hankkeen toteuttamatta jättäminen (ns. 0 -vaihtoehto) on mukana tarkastelussa. Eri toteutusvaihtoehtojen ympäristövaikutuksia verrataan sitten 0 -vaihtoehdon ympäristövaikutuksiin.

Ympäristövaikutuksilla tarkoitetaan hankkeen tai toiminnan aiheuttamia välittömiä ja välillisiä vaikutuksia Suomessa ja sen alueen ulkopuolella:

- a) ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen;
- b) maaperään, vesiin, ilmaan, ilmastoon, kasvillisuuteen, eliöihin ja luonnon monimuotoisuuteen;
- c) yhdyskuntarakenteeseen, rakennuksiin, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön;
- d) luonnonvarojen hyödyntämiseen; sekä

e) a–d alakohdassa mainittujen tekijöiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin;

Ympäristövaikutuksiksi on siten määritelty perinteisten ympäristövaikutusten lisäksi myös sosiaalisia vaikutuksia.

YVA-menettelyn tarkoituksena on tuottaa lisätietoa päätöksentekoa varten eikä se ole lupamenettely tai korvaa osaa lupamenettelystä. YVA-menettelyn tuloksia hyödynnetään hankkeen vesilupamenettelyssä, mutta ne eivät ole sellaisenaan sitovia tai määräysluontoisia.

2.2 YVA -menettelyn soveltamisala

YVA -menettelyä sovelletaan asetuksella säädettäviin hankkeisiin, joista Suomea velvoittavan kansainvälisen sopimuksen täytäntöön paneminen edellyttää arviointia ja joista saatavaa aiheutua merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia Suomen luonnon ja muun ympäristön erityispiirteiden vuoksi (YVA -laki 4 §).

Menettelyä sovelletaan lisäksi yksittäistapauksessa hankkeeseen tai jo toteutetun hankkeen olennaiseen muutokseen, joka todennäköisesti aiheuttaa laadultaan ja laajuudeltaan, myös eri hankkeiden yhteisvaikutukset huomioon ottaen, asetuksessa mainittujen hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.

Arviointimenettelyn soveltamisesta päättää alueellinen ympäristökeskus, joka toimii myös menettelyn yhteysviranomaisena väylä- ja satamahankkeissa. Mikäli hanke sijoittuu useamman ympäristökeskuksen toimialueelle, ympäristöministeriö määrää päätöksen tekevän ympäristökeskuksen. YVA-menettelyä koskevasta päätöksestä voidaan tehdä valitus hallintolain mukaisesti.

Arviointimenettelyä ei sovelleta asetuksessa mainitsemattomiin hankkeisiin tai asetuksessa mainittujen jo toteutettujen hankkeiden muutoksiin, jos vaikutukset on selvitetty muun lain (esim. vesilain) mukaisessa menettelyssä YVA -laissa edellytetyllä tavalla ja selvityksistä on kuultu kaikkia niitä, joiden oloihin tai etuihin hanke saattaa vaikuttaa (YVA -laki 5 §).

2.3 YVA -menettelyn kulku

Hankkeen ympäristövaikutukset on selvitettävä ennen kuin hankkeen toteuttamiseksi ryhdytään ympäristövaikutusten kannalta olennaisiin toimiin (YVA -laki 7 §), ja arviointi on tehtävä viimeistään ennen vesilain mukaisen luvan myöntämistä.

Arviointimenettely alkaa kun **hankkeesta vastaava** (hankkeen toteuttaja, esim. Merenkululaitos) **toimittaa arviointiohjelman yhteysviranomaiselle**. Yhteysviranomainen ilmoittaa arviointiohjelman vireilläolosta. Vireilläoloaika on vähintään 14 vrk (YVA -asetus 13 §), jonka aikana ohjelmasta voidaan antaa muistutuksia. Vireilläolon jälkeen yhteysviranomainen antaa lausuntonsa arviointiohjelmasta (YVA -laki 9 §) ja toimittaa sen hankkeesta vastaavalle ja asianomaiselle viranomaiselle (esim. ympäristölupavirasto).

Hankkeesta vastaava selvittää arviointiohjelman mukaiset ympäristövaikutukset, laatii niistä **arviointiselostuksen** ja toimittaa sen yhteysviranomaiselle sekä liittää sen hanketta koskeviin hakemusasikirjoihin (YVA -laki 10 §).

Yhteysviranomainen kuuluttaa arviointiselostuksen joko erikseen tai esim. ympäristölupaviraston hanketta koskevan kuulutuksen yhteydessä, antaa arviointiselostuksesta lausuntonsa sekä toimittaa sen muiden selostuksesta annettujen lausuntojen kanssa hankkeesta vastaavalle ja asianomaiselle viranomaiselle (YVA -laki 11 - 12 §).

Viranomainen ei saa myöntää lupaa hankkeen toteuttamiseen ennen kuin se on saanut arviointiselostuksen ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon (YVA -laki 13 §). Lupapäätöksestä on käytävä ilmi, miten arviointiselostus ja siitä annettu yhteysviranomaisen lausunto on otettu päätöksessä huomioon (YVA -laki 13 §, vesilain 16. luku 23 a §).

YVA -menettely ei siis ole lupaprosessi, vaan lupaprosessia täydentävä, hankkeen ympäristövaikutuksista tietoa lisäävä prosessi. Varsinainen lupapäätös tehdään väylähankkeiden osalta aina vesilain säädösten mukaisesti.

YVA -menettelyyn kuuluu olennaisesti kansalaisten osallistuminen. YVA -lain mukaan kansalaisille on annettava mahdollisuus ottaa kantaa arviointiohjelmaan ja arviointiselostukseen. Yhteysviranomaisen hoitaa kuulutukset, mutta tämän lisäksi on suositeltavaa, että tiedottamisesta ja kansalaisten osallistumismahdollisuuksista huolehditaan myös muilla tavoin, esimerkiksi järjestämällä tiedotustilaisuuksia.

Toinen YVA-menettelyyn olennaisesti kuuluva elementti on eri toteutusvaihtoehtojen tarkastelu. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että YVA-menettelyä varten olisi luotava keino-tekoisia toteutusvaihtoehtoja, vaan arviointi kohdistuu hankkeen toteuttamiskelpoisiin vaihtoehtoihin. Arviointi on tehtävä vähintään hankkeen toteutukselle ja toteuttamatta jättämiselle (0-vaihtoehto).

YVA -menettelyn kulku on esitetty liitteen 1 kaaviossa.

2.4 YVA -menettelyn yhdistäminen vesilain mukaiseen menettelyyn

Hankkeessa, jossa on useita toteuttamisvaihtoehtoja (0 -vaihtoehdon lisäksi), ei YVA -menettelyä voida luontevasti yhdistää vesilain mukaiseen menettelyyn, koska ympäristölupavirastolle toimitettava hakemussuunnitelma ei saa sisältää vaihtoehtoja. Ympäristölupavirasto käsittelee vain yhtä vaihtoehtoa. Tällöin YVA -menettely on käytävä ensin loppuun, valittava toteuttamisvaihtoehto ja vasta sen jälkeen aloitetaan vesilain mukainen menettely.

Väylähankkeet, jotka edellyttävät YVA -menettelyä, vaativat käytännössä aina ympäristölupaviraston luvan joko ruoppaustöiden ja/tai kulkuväylän perustamisen vuoksi. YVA -laki antaa mahdollisuuden näiden eri käsittelyjen osittaiseen yhdistämiseen.

YVA -menettelyn mukainen arviointiselostus on liitettävä hakemusasiakirjoihin. Mikäli hankkeesta vastaava ei ole näin tehnyt, ympäristölupavirasto ottaa yhteyttä yhteysviranomaiseen heti hakemuksen saatuaan YVA -menettelyn tarpeen selvittämiseksi.

Jotta mahdollinen tarvittava YVA -menettely sujuisi ympäristölupaviraston ratkaisua viivästyttämättä, olisi hankkeesta vastaavan, ympäristölupaviraston ja yhteysviranomaisen sovittava siitä, miten YVA -menettely tarvittaessa liitetään vesilupakäsittelyyn. Parhaiten käsittelyjen yhdistäminen kävisi seuraavasti:

- 1) Hankkeesta vastaava laatii arviointiohjelman, toimittaa sen yhteysviranomaiselle, joka ilmoittaa tarvittaessa ohjelman vireilläolosta ja antaa lausuntonsa arviointiohjelmasta.
- 2) Hankkeesta vastaava selvittää ohjelman mukaiset vaikutukset sekä laatii arviointiselostuksen ja toimittaa sen yhteysviranomaiselle ja liittää sen vesilupa-asiakirjoihin.
- 3) Hakemuksesta ja arviointiohjelmasta kuuleminen yhdistetään, jolloin arviointiselostus on nähtävänä yhdessä vesiluvan hakemusasiakirjojen kanssa. Katselmustoimituksessa arviointiselostuksesta kuuleminen tapahtuu katselmuskokouksessa.
- 4) Yhteysviranomaisen laatii arviointiselostuksesta lausuntonsa saatuaan kaikki YVA -menettelyn mukaiset lausunnot ja toimittaa sen ympäristölupavirastolle ja hankkeesta vastaavalle.
- 5) Ympäristölupavirasto antaa päätöksensä, josta ilmenee, miten YVA -menettelyssä esille tulleet näkökohdat on otettu huomioon.

YVA -menettelyn yhdistäminen vesilain mukaiseen menettelyyn on esitetty liitteen 2 kaaviossa.

3 YVA -LAIN SOVELTAMINEN VÄYLÄHANKKEISSA

3.1 Suomen väylätilanne

Merenkulkulaitoksen ylläpitämiä rannikkoväyliä on yhteensä noin 8 100 km ja sisävesiväyliä noin 8 000 km eli yhteensä 16 100 km. Näistä kauppamerenkulun väyliä on noin 4 000 km.

Väyläverkostoon kuuluu 36 avokanavaa, joista 5 on rannikolla. Sisävesien väyläverkostoon kuuluu Saimaan kanavan 8 sulun ja Keiteleen kanavan 5 sulun lisäksi 26 erillistä sulkukanavaa.

Pääpiirteissään väyläverkosto ei tule enää laajenemaan merkittävästi, vaan väyläntyöt tulevat keskittymään nykyisen verkoston ylläpitoon, kunnostamiseen ja kehittämiseen. Valtaosa väylähankkeista on nykyisten väylien syventämis-, leventämis- ja turvalaitetoita.

Merenkulkulaitos on laatinut vuonna 2006 meri- ja sisävesiväylien kehittämisohjelman 2007 – 2016, jossa on esitetty kymmenvuotisojelma väylien kehittämisestä. Kaikki ohjelmaan kuuluvat väylät ovat YVA-asetuksen mukaisia väyliä.

3.2 YVA -lain soveltamisen yleisperiaatteet

YVA -lakia sovelletaan YVA -asetuksen 6 §:n kohdassa 9 mainittuihin pääosin kauppamerenkulun käyttöön rakennettaviin meriväyliin, satamiin, lastaus- tai purkulaitureihin yli 1350 tonnin aluksille sekä yli 1350 tonnin aluksille rakennettaviin kanaviin, alusliikenteen sisävesiväyliin tai satamiin.

Mainittu asetuksen soveltamissäännös koskee **uusia väyliä, satamia ja kanavia** eli tapauksia, joissa rakennetaan sellaiseen paikkaan, jossa ei aikaisemmin ole asetuksen tarkoittamaa väylää, satamaa tai kanavaa ollut. Siten vanhan väylän syventäminen tai sataman laajentaminen ei automaattisesti edellytä YVA -lain soveltamista.

Vanhoja väyliä ja satamia koskevien hankkeiden YVA -menettelyn tarve tulee arvioida YVA -lain 4 §:n 2. momentin perusteella.

Arvioitaessa YVA-lain soveltamista hankkeeseen on tarkasteltava sekä väylän rakentamisen että käytön aikaisia vaikutuksia, koska ne molemmat vaikuttavat menettelyn tarpeellisuuden arviointiin, ja niiden molempien vaikutukset tulee arvioida mahdollisessa YVA-menettelyssä.

Mikäli YVA -menettelyn soveltamistarpeesta ei ole varmuutta, on syytä varmistaa asia yhteysviranomaiselta riittävän ajoissa ennen mahdollisen menettelyn aloittamista. YVA -laissa on maininta ns. selvilläolovelvollisuudesta (25 §), jonka mukaan hankkeesta vastaavan on oltava riittävästi selvillä hankkeen ympäristövaikutuksista siinä laajuudessa kuin kohtuudella voidaan edellyttää. Tietämättömyys ei siis ole keino välttää YVA -menettelyä.

3.3 YVA:n ajankohta

YVA-lain mukaan hankkeen ympäristövaikutukset on selvitettävä ennen kuin hankkeen toteuttamiseksi ryhdytään ympäristövaikutusten kannalta olennaisiin toimiin (YVA-laki 7 §). Hankkeesta vastaavan on toimitettava arviointiohjelma yhteysviranomaiselle suunnittelun mahdollisimman aikaisessa vaiheessa (YVA-laki 8 §). Arviointiohjelmassa tulee esittää hankkeen vaihtoehdot mukaan luettuna hankkeen toteuttamatta jättäminen (YVA-asetus 9 §).

Käytännössä säädökset edellyttävät siis hankkeen ympäristövaikutusten arviointia ennen hankkeen lopullisten suunnitelmien valmistumista. Hankkeen lopulliset suunnitelmat on esitettävä hanketta koskevassa vesilain mukaisessa lupahakemuksessa, koska ympäristölupavirasto ei käsittele lupahakemuksen vaihtoehtoisia suunnitelmia.

Hankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettely olisikin yleensä yhdistettävä hankkeen yleissuunnitelmavaiheeseen, jolloin hankkeen suunnitteluvaihe on riittävä ympäristövaikutusten luotettavaan arviointiin, mutta muutokset suunnitelmaan ja mahdollisten eri vaihtoehtojen toteuttaminen ovat vielä mahdollisia. Tämän takia YVA-menettelyn ja hankkeen lupakäsittelyn yhdistämistä ei tule tehdä kuin poikkeustapauksissa esimerkiksi hankkeen kiireellisyyden takia.

3.4 Uudet väylät ja kanavat

Kaikki uudet pääosin kauppamerenkulun käyttöön rakennettavat meriväylät, satamat, laustaus- tai purkulaiturit yli 1350 tonnin aluksille sekä yli 1350 tonnin aluksille rakennettavat kanavat, alusliikenteen sisävesiväylät tai satamat kuuluvat YVA-menettelyn piiriin. Käsite "uusi väylä" tarkoittaa väylän rakentamista alueelle, jolla ei ennen ole ollut väylää. Alueella ei siten ole vesiliikenteen käyttöön otettua väyläaluetta (yleistä kulkuväylää). Uuden väylän perustaminen edellyttää mahdollisten ruoppaustöiden vaatiman luvan lisäksi myös kulkuväylän perustamislupaa ympäristölupavirastolta.

Asetuksen 2. luvun 6 §:ssä YVA -lain soveltamisen piiriin kuuluvat vesitiehankkeet on määriteltä käyttötarkoituksen ja aluskoon mukaisesti. Ympäristövaikutukset riippuvat kuitenkin koko hankkeen laajuudesta. On paljon pieniä hankkeita, joissa YVA-menettelyn ehdot periaatteessa täyttyvät, mutta joiden toteuttamisen ympäristövaikutukset ovat merkityksellisiä. YVA-menettely ehtoihin kuuluu myös se, että hankkeen toteuttamiseen liittyy rakentaminen. Siten YVA-menettely ei automaattisesti koske ainoastaan merkinnän avulla toteutettavia väyliä (esim. lyhyet oikoväylät), jollei näillä ole YVA-lain tarkoittamia haitallisia ympäristövaikutuksia. Näissä tapauksissa tulee tarvittaessa neuvotella yhteysviranomaisen kanssa YVA -menettelyn soveltamisesta.

YVA -menettelyn periaatteisiin kuuluu, että uudella väylällä on useita eri linjauksia, joiden ympäristövaikutuksia voidaan vertailla keskenään. YVA-menettelyä varten ei kuitenkaan tule luoda keinotekoisia vaihtoehtoja, jos hankkeella ei ole luontaisia, toteuttamiskelpoisia vaihtoehtoja. Myös 0 -vaihtoehto eli hankkeen toteuttamatta jättäminen tulee olla vertailussa mukana. Tällöin tulee pohdittua myös hankkeen toteuttamisen tarpeellisuus. Hankkeen toteuttamatta jättäminen voi merkitä myös negatiivisia ympäristövaikutuksia, esimerkiksi vesitiehankkeiden osalta maaliikenteen kuormituksen ja päästöjen kasvua.

Mikäli YVA -asetuksessa mainitun uuden väylän suunnittelu liittyy uuden sataman suunnitteluun, tulee hankkeet käsitellä yhdessä YVA -menettelyn mukaisesti. Hankkeesta vastaavia on tässä tapauksessa kaksi eli satamanpitäjä ja merenkululaitos. Tällöin tulee perustaa yhteistyöryhmä ja sopia kokonaisuuden koordinoinnista. YVA -menettelystä ja tarvittavista selvityksistä aiheutuneet kustannukset tulee pyrkiä jakamaan hankkeiden aiheuttamien ympäristövaikutusten suhteessa.

Myös muut kuin YVA-asetuksessa esitetyt uudet vesiväylät ja kanavat tulee käsitellä YVA -menettelyn mukaisesti, mikäli hankkeista todennäköisesti aiheutuu laadultaan ja laajuudeltaan YVA -asetuksessa mainittujen hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.

3.5 Vanhat väylät ja kanavat

Vanhojen väylien ja kanavien syventämis- ja levantämishankkeisiin sovelletaan YVA -lain 4 §:n 2. momenttia, jonka mukaan arviointimenettelyä sovelletaan yksittäistapauksessa hankkeeseen tai jo toteutetun hankkeen olennaiseen muutokseen, joka todennäköisesti aiheuttaa laajuudeltaan asetuksessa tarkoitettujen hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.

Tällöin tulee selvittää onko väylässä tehtävä muutos olennainen (syvyyden ja/tai leveyden muutos, muutokset väyläalueessa, muutokset liikenteen luonteessa ja määrässä, ruoppausmäärä jne.). Samoin tulee arvioida muutosten ympäristövaikutukset (veden laatu, kalastus, suojelualueet jne.). Hankkeen sijaintipaikan ympäristöllä on suuri merkitys ympäristövaikutuksia arvioitaessa. Tällöin olisi selvítettävä mm.:

- alueen nykyinen käyttö
- alueen suunniteltu käyttö ja kehittämissuunnitelmat
- mahdolliset yhteisvaikutukset nykyisten ja suunnitteilla olevien hankkeiden kanssa
- herkkien alueiden läheisyys ja herkkyyden kriteerit

YVA -menettely tarpeen selvittämiseksi on myös syytä olla yhteydessä yhteysviranomaisiin.

Kun väylän kulkusyvyyttä lisätään, on YVA -menettelyn tarpeellisuuden kannalta oleellista, tarvitaanko väyläalueeksi uutta vesialuetta, jolla on siihen asti ollut esimerkiksi tärkeä apajapaikka tai suojelualue, jolloin alueen entinen käyttötarkoitus muuttuu. Mikäli hankkeeseen liittyy vain ruoppaustöitä vanhalla väyläalueella, saadaan niiden työnaikaiset vaikutukset selvitettyä vesilain mukaisella menettelyllä eikä YVA -menettely toisi päätöksentekoa varten mitään uutta esille. Mikäli vanhan kulkuväylän kulkusyvyyttä lisätään esim. 9 m:stä 10 m:iin ja väyläalue säilyy pääosin ennallaan eikä liikenteen luonne oleellisesti muutu, ei YVA -menettelyyn ole tarvetta. Jos väylän kulkusyvyyden lisääminen muuttaa merkittävästi liikenteen luonnetta tai määrää, tulee menettelyn tarvetta tarkastella myös liikenteen vaikutusten kannalta.

Yleisesti voidaan todeta, että työnaikaiset haitat voidaan selvittää vesilupakäsittelyllä, mutta mikäli hankkeella on laajoja pysyviä muutoksia ympäristöön, tulee YVA -menettelyn tarvetta harkita.

Vanhojen kanavien laajennustyöt kohdistuvat usein olemassa olevan uoman kohdalle, jolloin YVA -menettelyä ei edellytetä, jos YVA -lain 5 §:n edellytykset on täytetty. Mikäli vanha kanava korvataan uuteen paikkaan rakennettavalla kanavalla on kyseessä uuden kanavan rakentaminen, joka tapauksesta riippuen voi edellyttää asetuksen mukaan YVA -lain soveltamista (kanava yli 1 350 tonnin aluksille) tai YVA -lain 4 § 2. momentin soveltamissäännöksen mukaan harkinnanvaraista YVA -menettelyn soveltamista.

3.6 YVA-menettelyn soveltaminen MKL:n hankkeisiin

3.6.1. Hankkeet, joiden YVA-menettelyn tarve on ratkaistu

Tähän mennessä Merenkululaitoksen hankkeissa YVA-menettelyä on sovellettu seuraavasti:

Hanke	YVA-menettelyn tarve
Vuosaaren väylä	Uusi kauppamerenkulun väylä ja satama, YVA-menettely
Raahe-Oulu-Tornio väylä	Uusi kauppamerenkulun väylä, YVA-menettely
Huruslahden syväväylä	Uusi syväväylä, YVA-menettely
Savonlinnan syväväylän siirto	Syväväylän siirto uuteen paikkaan, YVA-menettely
Tornion väylä	Olemassa olevan väylän syventäminen, vaikutukset ulottuvat Ruotsin puolelle, YVA-menettely
Haminan väylä	Oikaisulinjaus edellytti YVA-menettelyn, nykyisen väylän syventäminen ei olisi edellyttänyt menettelyä
Örön väylä	Uusi kauppamerenkulun väylä, YVA-menettely
Juankosken kanavointi	Uusi kanavayhteys veneilylle ja matkailulle, YVA-menettely
Raahen väylä	Olemassa olevan väylän syventäminen, ei YVA-menettelyä
Kantvikin väylä	Olemassa olevan väylän oikaisu, ei YVA-menettelyä
Naantalin väylä	Olemassa olevan väylän syventäminen, ei YVA-menettelyä
Loviisan väylä	Olemassa olevan väylän syventäminen, ei YVA-menettelyä
Pohjankurun väylä	Olemassa olevan väylän syventäminen, YVA-menettely Pohjanpitäjänlahden erityisten luontoarvojen takia
Pikkalan satama	Uusi kauppamerenkulun satama, YVA-menettely
Kutilan kanava	Uusi kanavayhteys veneilylle ja matkustaja-alusliikenteelle, YVA-menettely

3.6.2. Uudet hankkeet

Seuraavassa on esitetty ehdotus merenkululaitoksen mahdollisista tulevista väylä- ja kanavahankkeista, jotka saattaisivat edellyttää YVA -menettelyä. Kaikki luettelossa esitetyt hankkeet eivät välttämättä tule toteutumaan.

Hanke	YVA -menettelyn tarve
Porin Mäntyluodon väylä	Olemassa olevan väylän syventäminen, ei YVA-menettelyä
Uudenkaupungin Kemiran väylä	Olemassa olevan väylän syventäminen, ei YVA-menettelyä
Rauman väylä	Olemassa olevan väylän syventäminen, ei YVA-menettelyä
Pietarsaaren väylä	Olemassa olevan väylän syventäminen, ei YVA-menettelyä
Kaskisten väylä	Olemassa olevan väylän syventäminen, ei YVA-menettelyä
Kemin Ajoksen väylä	Olemassa olevan väylän syventäminen, YVA-menettely mahdollinen, koska vaihtoehdon mukaan osa vaikutuksista saattaa ulottua toisen valtion alueelle.
Oulun väylä	Olemassa olevan väylän syventäminen, ei YVA-menettelyä
Kristiinankaupungin väylä	Olemassa olevan väylän syventäminen, ei YVA-menettelyä
Saimaan kanavan ympärivuotinen liikenne	YVA-menettely mahdollinen Saimaannorpan perusteella
Saimaan kanavan laajentaminen	Olemassa olevan kanavan merkittävä muutos, vaikutukset ulottuvat toisen valtion alueelle, YVA-menettely
Keiteleen kanavan parantaminen	Olemassa olevan hankkeen muutos, jossa liikenteen luonne ja liikennekausi muuttuvat merkittävästi. YVA-menettely mahdollinen

3.7 Väyläohjelman laatiminen

Arvioitaessa pitkän tähtäimen suunnitelman, kuten väyläohjelman ympäristövaikutuksia on tarkastelun lähtökohta yleisemmällä ja laajemmalla tasolla kuin hanketta koskevassa ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä. Väyläohjelman laadintaan ei myöskään sovelleta SOVA-lain tarkoittamaa arviointimenettelyä, joten ympäristövaikutusten arviointi ei edellytä mukaista määrämuotoista menettelyä, vaan arvioinnin sisällöstä ja siihen liittyvistä menettelyistä vastaa ohjelman laatija. SOVA-laki edellyttää kuitenkin, että suunnitelman tai ohjelman ympäristövaikutukset selvitetään ja arvioidaan riittävässä määrin valmistelun ku-

luessa, jos suunnitelman tai ohjelman toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia (SOVA-laki 3 §).

Pääpaino ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnissa on usein mahdollisten kehityskulkujen ja vuorovaikutussuhteiden kuvaamisessa täsmällisten määrällisten ennusteiden sijasta. Siten väyläohjelman ympäristövaikutusten arvioinnin pääpaino on ohjelman toteutuksen vaikutukset elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin ja ihmisten hyvinvointiin, aluerakenteseen sekä vaikutukset eri liikennemuotoihin ja niiden päästöihin ja liikenneturvallisuuteen. Vaikutuksia verrataan ohjelman toteuttamatta jättämiseen ja tarvittaessa ohjelman eri toteutusvaihtoehtojen kesken.

Väyläohjelmassa tulisi lyhyesti kuvata seuraavia ympäristövaikutusten arviointiin liittyviä seikkoja:

- Valmistelutyön ja ympäristövaikutusten arvioinnin vaiheet ja osallistujatahot
- Keskeiset ympäristöongelmat ja -tavoitteet
- Ympäristöongelmien ja -tavoitteiden saavuttamisen suurimmat vaikeudet
- Toimintaympäristön ja -painotusten muutokset
- Suhde muiden viranomaisten ohjelmiin ja suunnitelmiin
- Mahdollisten vaihtoehtojen ympäristövaikutukset
- Mahdolliset ristiriitaiset käsitykset
- Haitallisten vaikutusten torjunta
- Taustaoletukset, menetelmät ja niiden epävarmuustekijät
- Ympäristönäkökohtien huomiointi ohjelman toteutuksessa
- Ympäristövaikutusten seuranta

Näiden seikkojen kuvaamisen tarkkuudelle ei ole asetettu varsinaisia vaatimuksia, vaan niitä voidaan kuvata ohjelman valmistelijan riittäväksi katsomalla tasolla.

4 YVA -MENETTELYN ASIAKIRJOJEN SISÄLTÖ JA MÄÄRÄAJAT

4.1 Arviointiohjelma

Arviointiohjelmassa on esitettävä YVA -asetuksen 9 §:ssä mainitut asiat. Näitä ovat:

- 1) tiedot hankkeesta, sen tarkoituksesta, suunnitteluvaiheesta, sijainnista, maankäyttötärpeesta ja hankkeen liittymisestä muihin hankkeisiin sekä hankkeesta vastaavasta;
- 2) hankkeen vaihtoehdot, joista yhtenä vaihtoehtona on hankkeen toteuttamatta jättäminen, jollei tällainen vaihtoehto erityisestä syystä ole tarpeeton;
- 3) tiedot hankkeen toteuttamisen edellyttämistä suunnitelmista, luvista ja niihin rinnastettavista päätöksistä;
- 4) kuvaus ympäristöstä, tiedot ympäristövaikutuksia koskevista laadituista ja suunnitelluista selvityksistä sekä aineiston hankinnassa ja arvioinnissa käytettävistä menetelmistä ja niihin liittyvistä oletuksista;
- 5) ehdotus tarkasteltavan vaikutusalueen rajauksesta;
- 6) suunnitelma arviointimenettelyn ja siihen liittyvän osallistumisen järjestämisestä; sekä
- 7) arvio hankkeen suunnittelu- ja toteuttamisaikataulusta sekä arvio selvitysten ja arviointiselostuksen valmistumisaikakohdasta.

4.2 Arviointiselostus

Arviointiselostuksessa on esitettävä YVA -asetuksen 10 §:ssä mainitut asiat. Näitä ovat:

- 1) arviointiohjelmaa koskevat tiedot tarkistettuina;
- 2) selvitys hankkeen ja sen vaihtoehtojen suhteesta maankäyttösuunnitelmiin sekä hankkeen kannalta olennaisiin luonnonvarojen käyttöä ja ympäristönsuojelua koskeviin suunnitelmiin ja ohjelmiin;
- 3) hankkeen keskeiset ominaisuudet ja tekniset ratkaisut, kuvaus toiminnasta, kuten tuotteista, tuotantomääristä, raaka-aineista, liikenteestä, materiaaleista, ja arvio jätteiden ja päästöjen laadusta ja määrästä ottaen huomioon hankkeen suunnittelu-, rakentamis- ja käyttövaiheet mahdollinen purkaminen mukaan lukien;
- 4) arvioinnissa käytetty keskeinen aineisto;

- 5) selvitys ympäristöstä sekä arvio hankkeen ja sen vaihtoehtojen ympäristövaikutuksista, käytettyjen tietojen mahdollisista puutteista ja keskeisistä epävarmuustekijöistä, mukaan lukien arvio mahdollisista ympäristöönnettomuuksista ja niiden seurauksista;
- 6) selvitys hankkeen ja sen vaihtoehtojen toteuttamiskelpoisuudesta;
- 7) ehdotus toimiksi, joilla ehkäistään ja rajoitetaan haitallisia ympäristövaikutuksia;
- 8) hankkeen vaihtoehtojen vertailu;
- 9) ehdotus seurantaohjelmaksi;
- 10) selvitys arviointimenettelyn vaiheista osallistumismenettelyineen;
- 11) selvitys siitä, miten yhteysviranomaisen lausunto arviointiohjelmasta on otettu huomioon; sekä
- 12) yleistajuinen ja havainnollinen yhteenvedo 1 - 11 kohdassa esitetyistä tiedoista.

4.3 Määräajat

Kun arviointiohjelman vireilläolosta ilmoittaminen on tarpeen, yhteysviranomaisen on kuultettava vireilläolosta viipymättä vähintään 14 päivän ajan hankkeen todennäköisen vaikutusalueen kuntien ilmoitustauluilla. Kuulutus on lisäksi julkaistava ainakin yhdessä hankkeen vaikutusalueella leviävässä sanomalehdessä (YVA -laki 8 a §). Arviointiselostus tulee kuuluttaa vastaavalla tavalla (YVA-laki 11 §).

Yhteysviranomaisen kuuluttamasta arviointiohjelmasta tai -selostuksesta on muistutukset toimitettava yhteysviranomaiselle kuulutuksessa ilmoitettuna vähintään 30 ja enintään 60 päivän aikana. (YVA-laki 8 a § ja 11 §). Arviointiselostuksesta kuuluttaminen voidaan yhdistää vesilain mukaiseen kuulutukseen (YVA -laki 11 §).

Yhteysviranomaisen on annettava lausunto arviointiohjelmasta hankkeesta vastaavalle yhden kuukauden kuluessa siitä annetun kuulutuksen määräajan päättymisestä (YVA-laki 9 §). Arviointiselostus lausuntoineen ja liitteineen on toimitettava hankkeesta vastaavalle puolestaan kahden kuukauden kuluessa arviointiselostuksesta annetun kuulutuksen määräajan päättymisestä (YVA -laki 12 §).

4.4 Valitusoikeus

YVA-lain 17 § antaa alueelliselle ympäristökeskukselle oikeuden valittaa muun lain (esim. vesilaki) mukaisessa lupakäsittelyssä sillä perusteella, että YVA-lain mukaista ympäristövaikutusten arviointia ei ole tehty tai se on olennaisilta osilta puutteellinen.

Vesilain mukaisessa lupakäsittelyssä valitusoikeuden omaava voi valituksessaan vedota siihen, että arviointimenettelyä ei ole suoritettu tai se on suoritettu olennaisilta osilta puutteellisesti.

5 OSALLISTUMIEN MUIDEN TAHOJEN YVA-MENETTELYIHIN

MKL osallistuu muiden tahojen YVA-menettelyihin (esim. satamahankkeet, merihiekan nosto, tuulivoimalat ym.) joko viranomaisena tai asianosaisena tahona. Osallistuminen voi tapahtua menettelyn ohjaus-/seurantaryhmän kautta tai yhteysviranomaiselle annetuilla lausunnoilla. Useimmat näistä hankkeista edellyttävät vielä jonkin erillislain mukaista lupaa, joten tarkempiin teknisiin suunnitelmiin voidaan vielä vaikuttaa lupakäsittelyn yhteydessä.

YVA-menettelyn yhteydessä tulee varmistaa se, että vaikutukset vesiliikenteeseen, erityisesti vesiliikenteen turvallisuuteen ja sujuvuuteen otetaan riittävästi huomioon vaikutusten arvioinnissa, jotta arvioinnin tuloksia voidaan hyödyntää jatkosuunnittelussa. YVA-menettelyn yhteydessä on myös syytä tuoda esille niitä näkökohtia, jotka on syytä ottaa huomioon hankkeen jatkosuunnittelussa ja lupakäsittelyssä, jotta näihin vaiheisiin ei tulisi tarpeettomia viivästyksiä tai tarvetta merkittäviin suunnitelmamuutoksiin.

6 SOVA-LAKI

Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (SOVA-laki) annettiin 8.4.2005 (200/2005).

SOVA-lain mukaan lakiin, asetukseen tai hallinnolliseen määräykseen perustuvasta viranomaisen suunnitelmasta ja ohjelmasta on tehtävä ympäristöarviointi, jos:

- 1) kyse on maa-, metsä- tai kalataloutta, energiahuoltoa, teollisuutta, liikennettä, jätehuoltoa, vesitaloutta, televiestintää, matkailua, aluekehitystä, alueidenkäyttöä, ympäristönsuojelua taikka luonnonsuojelua varten laadittavasta suunnitelmasta tai ohjelmasta, joka luo puitteet hankkeiden lupa- tai hyväksymispäätöksille; taikka
- 2) suunnitelmaa tai ohjelmaa koskee luonnonsuojelulain (1096/1996) 65 §:ssä tarkoitettu arviointivelvollisuus.

SOVA-asetuksen mukaan laissa tarkoitettuja suunnitelmia ja ohjelmia ovat sen ohella, mitä erikseen säädetään tai määrätään:

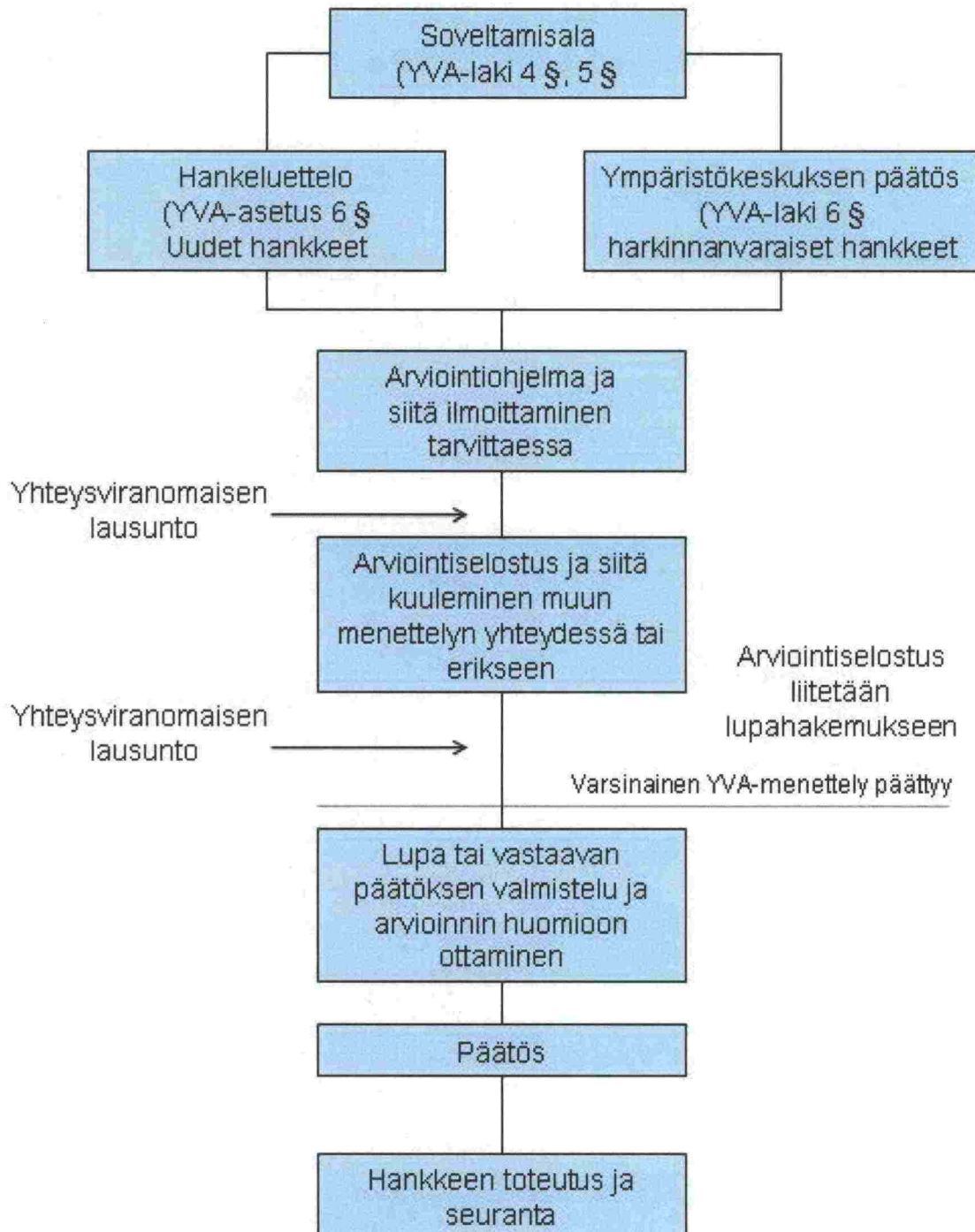
- 1) maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 4 §:ssä tarkoitettut valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet;
- 2) jätelain (1072/1993) 40 §:ssä tarkoitettu alueellinen jätesuunnitelma;
- 3) luonnonsuojelulain (1096/1996) 8 §:ssä tarkoitettu luonnonsuojeluohjelma;
- 4) alueiden kehittämislain (602/2002) 5 §:ssä tarkoitettu maakuntaohjelma; sekä
- 5) pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnasta annetun lain (1269/1996) 2 §:n 3 kohdassa tarkoitettu liikennejärjestelmää koskeva suunnitelma.

Lain mukaista ympäristöarviointia vastaavasta ympäristövaikutusten arvioinnista kaavojen laatimisen yhteydessä säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) sekä vesienhoitosuunnitelman ja toimenpideohjelman laatimisen yhteydessä vesienhoidon järjestämisestä annetussa laissa (1299/2004).

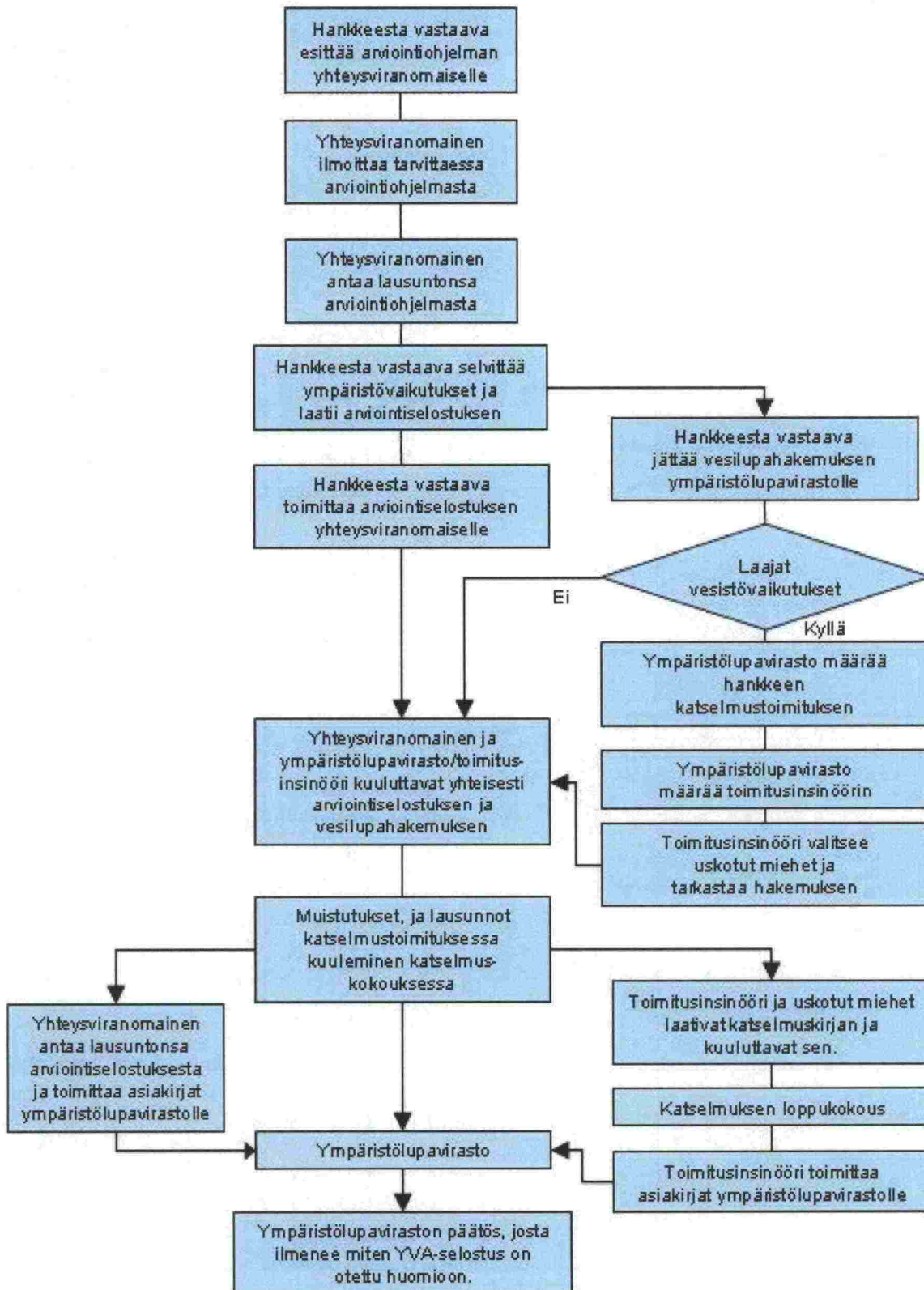
Lakia ei sovelleta valtion talousarvioesityksen valmisteluun. Lakia ei sovelleta muihin talousarvio- tai rahoitussuunnitelmiin tai -ohjelmiin. Näidenkin ympäristövaikutukset tulee SOVA-lain 3 §:n mukaan selvittää ja arvioida riittävässä määrin valmistelun kuluessa, jos suunnitelman tai ohjelman toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. SOVA-laki ja -asetus sisältävät määräykset määrämuotoisesti toteutettavasta vaikutusten arvioinnista, osallistumisesta ja tiedotuksesta sekä erillisen ympäristöselostuksen laatimisesta. SOVA-lain edellyttämä määrämuotoinen ympäristövaikutusten arviointimenettely ei koske MKL:n valmistelemia väylien kehittämisohjelmia, vaan ohjelman ympäristövaikutukset tulee selvittää ja arvioida MKL:n riittäväksi katsomalla tasolla sen laadinnan yhteydessä.

SOVA-lain mukaista vaikutusten arviointimenettelyä sovelletaan kuitenkin useaan ohjelmaan ja suunnitelmaan, joiden valmisteluun MKL osallistuu. MKL:n tulee varmistaa, että suunnitelman tai ohjelman laadinnassa turvataan vesiliikenteen toimintaedellytykset ja kehittämiss mahdollisuudet sekä arvioidaan riittävällä tarkkuudella vaikutuksia vesiliikenteeseen ja sen kehittämismahdollisuuksiin. SOVA-menettelyn kulku on kuvattu liitteessä 3.

YVA-menettelyn kulku

YVA-lain ja vesilain mukaisten menettelyiden yhdistäminen

SOVA-lain mukainen arviointimenettely

